

Proeftuinen en succesfactoren

Een verslag van de Alfa-groepen op weg naar Inburgering

Na het vooronderzoek 'Op zoek naar succesfactoren inburgering' is het ministerie van VROM begonnen met het proeftuinenproject. Daarin wordt van 16 succesfactoren onderzocht hoe die een voorspoedig verloop van een inburgeringstraject kunnen bevorderen. Landelijk zijn er 93 lesgroepen op uiteenlopend niveau (niet geschoold, laag, midden- en hoogopgeleid) die meedoen aan deze proeftuinen, waaronder zo'n 30 lesgroepen met analfabete NT2-leerders. Het ROC ID College Gouda doet mee met twee lesgroepen *AlfaNT2 naar Inburgering*: studenten hebben het AlfaNT2-traject doorlopen en krijgen een speciaal op hun leerprofiel toegesneden inburgeringstraject.

JACQUELINE VETH/ ROC ID COLLEGE GOUDA

Vooraf

In 2008 werden tijdens de conferentie 'Succesvol Inburgeren' de potentiële succesfactoren van tweede taalverwerving van inburgeraars (volgens literatuuronderzoek van het Cito) in een veldraadpleging nader geformuleerd. Dat gebeurde in groepen die zich richtten op verschillende groepen inburgeraars, zoals hoogopgeleiden en analfabeten. Uiteindelijk kwam het ministerie van VROM met 16 succesfactoren naar buiten, waarmee in de proeftuinen gewerkt kon gaan worden.

Proeftuinen

In de zomer van 2009 werd via een rondschrijven aan gemeenten kenbaar gemaakt dat het ministerie wilde starten met het observeren van geformuleerde succesfactoren in de lespraktijk in zogenoemde proeftuinen. Gemeenten konden zich samen met onderwijsaanbieders inschrijven om met lesgroepen hieraan mee te doen. Eind augustus vond een eerste contact plaats tussen VROM, gemeenten en onderwijsaanbieders, die zich hadden aangemeld voor dit onderzoek. Voor half september moesten er projectplannen geschreven worden waarin de suc-

cesfactoren waar men zich speciaal op wilde gaan richten, uitgebreid aan de orde moesten komen. De aanpak en de manier waarop de uitgekozen succesfactoren vorm zouden krijgen in het onderwijs aan specifieke groepen (analfabeten, laag-, midden- of hoogopgeleiden) moesten in de plannen worden uitgelegd.

Eind oktober werd bekend welke plannen voor proeftuinen gehonoreerd zouden worden. Verdeeld over 28 combinaties van gemeenten en taalaanbieders zijn 93 proeftuinklassen gevormd. Daarbinnen doen 30 AlfaNT2-klassen mee (waaronder twee uit Gouda, zie hierna). De succesfactoren worden in verschillende combinaties in de diverse

Succesfactoren	aantal keren genoemd in de proeftuinplannen
1. docentcompetenties	15x
2. maatwerk	15x
3. goede intake	16x
4. doelgerichte en gestructureerde aanpak	21x
5. intensiteit/trajectduur	16x
6. binding aan de context	24x
7. taalcontact	26x
8. reflectie	23x
9. portfoliomethodiek	21x
10. zelfverantwoordelijkheid/docentonafhankelijkheid	25x
11. aandacht voor vorm	15x
12. materiaal en faciliteiten	15x
13. integratie van (interactieve) multimedia in het onderwijs	23x
14. eigen taal	6x
15. uitvalpreventie en cursistbegeleiding	20x
16. motivatie	24x
<i>Succesfactoren in de proeftuinen</i>	

klassen onder de loep genomen. In het kader is te zien dat sommige succesfactoren heel vaak genoemd worden in de plannen (bijvoorbeeld taalcontact), en andere wat minder (bijvoorbeeld gebruik eigen taal).

VROM ging vervolgens op zoek naar uitvoerders om het onderzoek te monitoren.

Monitoring van de proeftuinen

Eind 2009 werd de monitoring van het onderzoek gegund aan een consortium dat bestond uit IVA beleidsonderzoek en advies (Universiteit van Tilburg), het ITTA (Amsterdam), de afdeling NT2 van de VU (Amsterdam) en Radboud into Languages van de Radboud Universiteit Nijmegen.

De monitor loopt van december 2009 tot januari 2011. Er zal worden gekeken naar:

- de meest efficiënte en effectieve manier van inburgeren; en
- welk effect het toepassen van de succesfactoren heeft op de kwaliteit van het inburgeringsonderwijs en op de benodigde leertijd.

Er zullen eveneens allerlei activiteiten worden georganiseerd zoals intervisiebijeenkomsten, studiedagen, docenttrainingen en workshops. Alle proeftuinklassen zullen drie keer bezocht worden voor lesobservaties, de taalvaardigheden van de cursisten worden driemaal getoetst en er worden gesprekken gevoerd met de docenten en coördinatoren over de werking van de succesfactoren. De succesfactoren worden in verschillende combinaties in diverse klassen onder de loep genomen. Het onderzoek wordt in drie fasen uitgevoerd:

1. beginsituatie in kaart brengen: TIWI-gegevens, eerste toetsing met TOA of Alfa 1. Voortgangstoetsen lezen en schrijven. Klassenobservaties, gesprekken docenten/coördinator;

2. tweede toetsing. Klassenobservaties, gesprekken studenten/docenten/coördinator;
3. derde toetsing. Afsluitende gesprekken.

De eerste fase is op verschillende plaatsen inmiddels afgerond, de tweede loopt (zie verderop).

AlfaNT2 en succesvol inburgeren

De AlfaNT2-doelgroep omvat allochtonen die moeten inburgeren maar in eigen land niet of nauwelijks naar school geweest zijn (leerprofiel 1a) en een aantal laagopgeleide anders-alfabeten (leerprofiel 1b). Het traject dat men gaat volgen wordt vaak aangeduid met voortraject; eerst dit traject volgen en dan inburgeren, eerst leren lezen en schrijven, maar ook spreken!

Met het leerlastonderzoek van Jeanne Kurvers en Willemijn Stockmann (zie ook ALFA-nieuws 2009, nr. 3 en 4) is aangetoond dat er binnen deze groep grote verschillen bestaan in snelheid van het leren lezen en schrijven in het Nederlands, maar ook in de daarvoor aangeboden methoden of intensiteit van de lessen, enz. Hoe een en ander met elkaar verband houdt, zal juist in de proeftuinen verder onderzocht moeten worden.

Leerlastonderzoek naar Nederlands leren spreken en luisteren door AlfaNT2-cursisten is niet voorhanden. Mijn ervaring is dat ook dit voor de meeste analfabete NT2-leerders veel lastiger is dan voor de hoger opgeleide NT2-leerder. De laatste kan bovendien voor het uitbreiden van de woordenschat gebruikmaken van het schrift en kan vaak omgaan met het abstractieniveau van bijvoorbeeld grammaticale kennis. Een analfabete leerder mist zegge 'kapstokjes in het hoofd' waaraan nieuwe taalkennis opgehangen kan worden.

Daarnaast is inburgeren volgens mij meer dan leren lezen, schrijven, spreken en luisteren. Het heeft alles te maken met een weg vinden in de Nederlandse maatschappij: weten hoe het werkt in Nederland, maar ook actief meedoen in de samenleving... Succesvol inburgeren voor de analfabete doelgroep moet dan ook samengaan met wegen zoeken om deze inburgeraars handvatten te geven om ook bij een laag taalniveau te kunnen participeren en er echt bij te horen!

Een onderzoek naar succesfactoren die niet alleen van invloed zijn op het taal-leerproces, maar ook op het actief functioneren in de Nederlandse samenleving, lijkt hier dus zeer zeker op zijn plaats.

Twée lesgroepen in Gouda

In Gouda is in september 2009 begonnen met dat speciale inburgeringstraject voor mensen die het AlfaNT2-traject afgerond hebben. Dit traject is opgezet omdat de ervaring uitwijst dat een inburgeringstraject voor laagopgeleiden (via A1 naar A2 in 12 maanden, leerprofiel 1c) niet past bij de leerstijl en het leervermogen van ex-analfabeten. Uitgangspunt van dit speciale traject is studenten klaarstomen voor het Inburgeringsexamen Oudkomer als hoogst haalbare niveau of voor de TGN (zie ALFA-nieuws, 2009, nr. 3). Studenten die voor schriftelijke vaardigheden niveau A2 zouden kunnen halen, horen in deze groep niet thuis: zij passen in een sneller inburgeringstraject voor laagopgeleiden (leerprofiel 1c). De docenten die de groepen begeleiden, werken al jaren met duale AlfaNT2-groepen gericht op werk of ouderparticipatie en hebben veel ervaring met portfoliomethodiek en de inburgeringseisen (succesfactor 1). Binnen dit speciale traject *AlfaNT2 naar Inburgering* (maatwerk en goede intake zijn hierbij uitgangspunt, suc-

cesfactor 2 en 3) komen in 18 maanden tijd alle onderwerpen van het Inburgeringsexamen aan bod. Per vijf weken wordt een context (= cruciale praktijksituatie; succesfactor 6) uitgediept en worden bijbehorende portfoliobewijzen verzameld. Van tevoren zijn de portfoliobewijzen geselecteerd zodat iedereen stap voor stap werkt aan dezelfde bewijzen (succesfactor 9). Zo wordt er zeer doelgericht en gestructureerd (succesfactor 4) gewerkt, volgens ons een must voor de alfaNT2-leerder. Ook de intensiteit (12 lessen per week) en de lange trajectduur (succesfactor 5) zouden moeten bijdragen aan het succes van de inburgeraar. Studenten worden gestimuleerd en gesteund bij het naar buiten gaan om portfoliobewijzen te verzamelen en bij het zoeken naar stages of vrijwilligerswerk (of werk), om zo het taalcontact (succesfactor 7) met Nederlanders te vergroten. De docent neemt de studenten gaandeweg steeds minder bij de hand en vergroot geleidelijk de zelfverantwoordelijkheid en docentonafhankelijkheid (succesfactor 10). Aandacht voor de vorm (succesfactor 11), materiaal en faciliteiten (succesfactor 12) en gebruik van multimedia (succesfactor 13) zijn vanzelfsprekend op onze school. Gebruik van de eigen taal (succesfactor 14) is niet zo nodig omdat men zeker niveau A2 bijna beheerst. Voor succesfactor 15 en 16 (cursistbegeleiding en motivatie) geldt dezelfde persoonlijke benadering als voor alle alfaNT2-studenten. Binnen deze proeftuinen willen wij in het bijzonder kijken naar de succesfactoren 4 t/m 7, omdat deze beslist anders zijn ingevuld dan in inburgeringstrajecten op een hoger niveau.

Uitvoering en knelpunten van het monitoronderzoek

De eerste fase van het monitoronderzoek is bijna afgelopen, ook in Gouda.

De gegevens van de TIWI of anderszins vergaarde startgegevens zijn bijeengebracht. Voor Gouda geldt dat de startniveaus bekend zijn vanuit de toetsing aan het einde van het AlfaNT2-traject in juni 2009. Er zijn toen spreekassessments van de ICE NT2 Profieltoets alfabetisering afgenomen en de Voortgangstoets Alfa lezen en schrijven. De eerste lesobservaties en gesprekken met docenten/coördinator AlfaNT2 hebben plaatsgevonden en een toetsing met de voortgangstoets Alfa C lezen en schrijven is inmiddels uitgevoerd. Hier wil ik enkele knelpunten bespreken aangaande de lesgroepen in de AlfaNT2-proeftuinen:

1. De start van veel groepen is in september/oktober 2009 geweest, terwijl het proeftuinenonderzoek op zich liet wachten en pas in februari 2010 echt van start ging. De eerste toetsen zijn niet aan het begin van een traject afgenomen maar pas na een aantal maanden les (dit geldt ook voor andere proeftuinen). Driemaal toetsen binnen een jaar tijd heeft voor analfabete leerders mijns inziens weinig zin; de geboekte vooruitgang is dan minimaal en wellicht niet meetbaar. Voor sommige proeftuinen is het aantal keren toetsen van AlfaNT2-leerders teruggebracht naar twee en heeft men gevraagd naar toetsgegevens uit de intakes.
2. De toetsing voor analfabete NT2-leerders is alleen op lezen en schrijven gericht. Ik vind dat jammer, want het leren spreken is evenzeer belangrijk. En dat is voor sommige stageneerders op het gebied van lezen en schrijven het enige resultaat dat geboekt wordt. Daarbij komt dat voor de speciale trajecten *AlfaNT2 naar Inburgering* in Gouda het spreken eigenlijk het belangrijkste is in verband met het moeten behalen van de TGN! De onderzoeksgroep kijkt nu naar de mogelijkheid om ook spreekassessments van de ICE

Er wordt door de medestudenten gelet op houding, uitspraak en goede zinnen.

NT2-profieltoets alfabetisering mee te nemen in het onderzoek.

Tot slot

Ik vind persoonlijk dat het toetsen te veel aandacht krijgt in de monitor, omdat het er bij inburgering om zou moeten gaan dat mensen sociaal redzamer worden en meer meedoen in de maatschappij. En als ik kijk naar de deelnemers in onze *AlfaNT2 naar Inburgering*-groepen, dan is de mate van op pad gaan en het kennismaken met allerlei facetten van de Nederlandse maatschappij, het opdoen van kennis en vrienden maken, meedoen aan activiteiten en (vrijwilligers)werk zoeken, veel bepalender voor het succes van inburgering dan het taalniveau! Meedoen aan dit proeftuinenonderzoek is van belang om ook zo te komen tot Alfa-rechtvaardigheid in de inburgering! Ik hoop van harte dat het onderzoek hiervoor ook handvatten voor de politiek gaat opleveren, zodat er voor AlfaNT2-leerders een rechtvaardiger en zinniger set van inburgeringseisen komt. Inburgeringseisen die zich veel meer richten op portfolio-opdrachten, dus wel erop uit gaan, wel kennis van de Nederlandse samenleving opdoen en wel de intentie tot participeren hebben, maar minder stringente eisen aan het behalen van bepaalde taalniveaus.

Literatuur

- Kurvers, J. & W. Stockmann, 'Leerlast onderzoek,' *ALFA-nieuws*, 2009 nrs. 3 en 4.
Veth, J., 'Succesfactoren in de inburgering,' *ALFA-nieuws*, 2009, nr. 1.